

TOELICHTING GROEN SPOORZONE EDE

Bijlage Ontwerpnota mei 2016

19 DECEMBER 2016

INHOUDSOPGAVE

1	STATION OP DE OVERGANG VAN STAD NAAR NATUUR	4
2	DE PLANNEN IN HET KORT	5
3	DOELEN EN AMBITIES	6
4	ZONERING	7
5	UITWERKING VISIE PER ZONE	8
6	MOGELIJKE MAATREGELEN	10

1

STATION OP DE OVERGANG VAN STAD NAAR NATUUR

De gemeente Ede, ProRail en NS ontwikkelen een nieuw station Ede-Wageningen, het project “OV Knoop en Oostelijke Spoorzone”. Het nieuwe OV knooppunt ligt in de stedelijke omgeving van Ede, maar ook dicht bij landschappelijk, cultuurhistorisch en ecologisch waardevolle gebieden: de kazerneterreinen en het uitgestrekte natuurgebied van de Veluwe. De OV Knoop wordt niet alleen voor dagelijkse reizigers van en naar Ede en Wageningen een belangrijk op- en overstappunt. Het vormt straks ook de entree naar de Veluwe, Nederlands grootste en drukst bezochte natuurgebied.

Deze bijzondere ligging weerspiegelt zich in de architectuur van het nieuwe station. De expressieve houten overkapping geeft het station een herkenbare en natuurlijke uitstraling passend bij deze bijzondere locatie.

Het ontwerp van het nieuwe station maakt bovendien gebruik van de kwaliteiten van de plek: de verschillende landschappen, de hoogteverschillen, de aanwezige bebouwing, monumenten en natuur.

De natuur van het Veluwemassief loopt via bosstroken, bermen en beplanting door richting het stedelijke gebied. Dit groene raamwerk vormt de tastbare relatie tussen het station en de Veluwe. Bij de inpassing van het station in de omgeving is daarom gekozen om dit groene raamwerk zoveel mogelijk te sparen, te herstellen en te versterken.

Het is helaas niet te voorkomen dat met de aanleg van het nieuwe station er groen moet wijken. Sommige van deze ingrepen vragen tot wettelijke verplichtingen in de aanleg en/of eindfase.

Om te waarborgen dat bovengenoemde ambities en verplichtingen in het ontwerp van de stationsomgeving verzilverd worden is deze Toelichting Groen opgesteld. Dit document is opgesteld naar aanleiding van inspraakreacties en vragen over het ontwerp. Het verwoordt de integrale visie van het project op het versterken van de groene beleving en biodiversiteit en dient als vertrekpunt voor vervolg fasen in ontwerp en uitvoering.

2 DE PLANNEN IN HET KORT

De OV Knoop en Oostelijke Spoorzone bestaat niet alleen uit een iconisch stationsgebouw. Het gebied krijgt alle faciliteiten die nodig zijn voor een op de toekomst gericht OV knooppunt. De belangrijkste elementen van het plan zijn:

- Twee perrontunnels die de toegang tot de perrons vormen, en de gebieden aan weerszijden van het spoor met elkaar verbinden voor het langzaam verkeer;
- Aanpassingen aan de sporen om het Programma Hoogfrequent Spoor mogelijk te maken, met nieuwe en verlengde perrons;
- Een nieuw busplein met overstapmogelijkheden naar het stad- en streekvervoer en taxi's, Kiss & Ride plekken en een P&R gebouw voor circa 500 auto's;
- Bewaakte en onbewaakte stallingen voor een ruime 7.800 fietsen;
- Een snelle fietsverbinding ten zuiden van het station die verbinding maakt met een langzaam verkeersviaduct in de oostelijke spoorzone, ter vervanging van de spoorwegovergang Sysselet.

De openbare ruimte binnen het projectgebied omvat het zuidelijk deel van het Frisopark en alle aanhechtingen van het project met de omgeving. Het zuidelijk

deel van het Frisopark biedt een groene overgang tussen het station en de Veluwe via het Kazerneterrein.

Om de aanleg van deze voorzieningen mogelijk te maken zijn op een aantal plaatsen forse ingrepen nodig. De aanleg van het zuidelijke plein (met busstation en P&R garage) en de oostelijke perrontunnel vraagt veel grondverzet, waarbij groene kenmerken worden aangetast. De aanpassing van de sporen vraagt ingrepen in het spoorterrein aan de oostzijde van het station, dat zich ontwikkeld heeft als bijzonder leefgebied voor planten en dieren. Een aantal van deze planten en dieren zijn bijzonder en/of beschermd, wat vraagt om een grote zorgvuldigheid in de ontwerpfase en voorafgaande en gedurende de uitvoeringsfase.

Deze Toelichting Groen geeft de uitgangspunten voor een zorgvuldige omgang met de groene kwaliteiten van het gebied. Hierbij worden twee principes als basis gehanteerd:

- Toepassing van de mitigatieladder: inpassen – mitigeren – compenseren – ontwikkelen;
- De overgang in oostelijke richting van stedelijk gebied naar robuust natuurgebied.

Overzichtstekening ontwerp uit Ontwerpnota mei 2016

3 DOELEN EN AMBITIES

De ontwikkeling van de OV Knoop en Oostelijke Spoorzone heeft door de omvang van de plannen impact op de omgeving. Tegelijkertijd biedt het ingrijpen in het gebied ook nieuwe kansen voor het versterken van de landschappelijke en ecologische structuren en waarden en daarmee van de biodiversiteit.

In het project wordt, van idee naar uitvoering, de zogenaamde mitigatieladder toegepast (zie tekstkader hiernaast). Er wordt zorgvuldig omgegaan met bestaande waarden, door de nieuwe voorzieningen zo goed mogelijk in te passen. Vervolgens worden maatregelen ingezet om onoverkomelijke effecten te mitigeren. Als deze maatregelen te kort schieten, wordt het verlies aan groen (zoveel mogelijk) binnen het plangebied hersteld. Tenslotte worden kansen die zich in het project voordoen aangegrepen om nieuwe groene waarden te creëren. Dit vertaalt zich in de volgende ambities voor de groene ontwikkeling van het gebied:

Landschap: Groen vanuit een functioneel en visueel-ruimtelijk perspectief:

Gestreefd wordt naar een duurzame groenstructuur waarin bestaande landschappelijke elementen, structuren en waarden zorgvuldig ingepast worden, en die bijdraagt aan de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van de nieuwe spoorzone

Natuur: Groen als onderlegger voor ecologische structuren en processen

Gestreefd wordt naar een netto winst voor natuur, door inpassing en versterking van ecologische structuren, en behoud en ontwikkeling van leefgebieden voor planten en dieren.

Deze ambities gaan in dit project hand in hand. Landschappelijke en ecologische structuren ondersteunen elkaar. Door te kiezen voor gebiedseigen beplanting ontstaat nieuw leefgebied voor kenmerkende soorten van de Veluwe en de spooromgeving. Omgekeerd vormt natuurontwikkeling één van de dragers voor de ruimtelijke kwaliteit van het gebied.

Mitigatieladder

Stap 1: **Behoud:** ontwerp op zodanige wijze dat bestaande waarden zo goed mogelijk in het plan ingepast worden en schade aan groen wordt voorkomen.

Stap 2: **Mitigatie:** wanneer deze schade niet kan worden voorkomen, tref dan maatregelen in het ontwerp en de uitvoering om effecten te verzachten, bijvoorbeeld door uitvoering te faseren.

Stap 3: **Compensatie:** Blijft hierbij toch nog een restschade over, compenseer deze schade dan door nieuw groen te ontwikkelen binnen of nabij het plangebied.

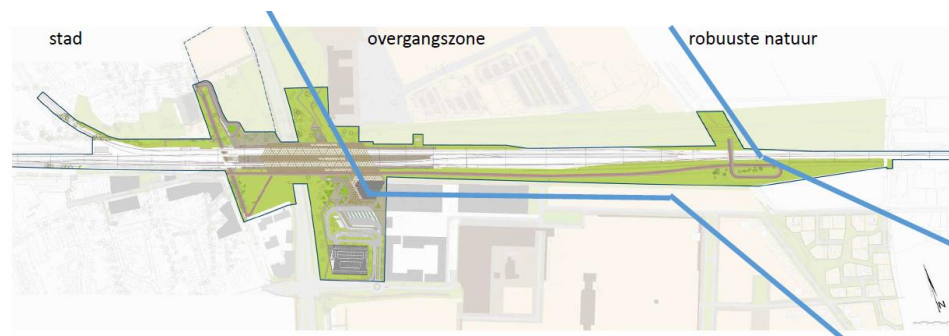
Stap 4: **Winst** Identificeer kansen binnen het project waarmee, door eenvoudige aanpassingen aan de uitvoering van het project nieuwe waarden voor natuur en landschap kunnen worden gecreëerd.

4 ZONERING

Op gebied van landschap en natuur is de hoofdgroenstructuur het vastgestelde beleid van de gemeente Ede. Het plangebied voor de Spoorzone ligt op de overgang van de stad Ede naar de natuur van de Veluwe. Hier loopt de Hoofdgroenstructuur zowel noord-zuid als oost-west. Beide structuren doorsnijden het projectgebied. Van west naar oost neemt het groene karakter van het gebied steeds verder toe. Naast de ruimtelijk landschappelijke waarde ligt hier vooral ook ecologisch belang. Rond het station is, na de ontwikkeling van het ENKA-terrein, sprake van hoogstedelijk gebied. Aan de oostkant begint de Eindeloze Veluwe met uitgestrekte bossen en heidevelden. Daartussen in ligt een overgangszone waar veel gebeurt. Met name hier liggen kansen voor versterking en ontwikkeling van landschap en natuur. De noord-zuid structuren liggen steeds binnen een zone.

- **Zone stad:** Deze zone bestaat uit de stedelijke omgeving met het stationsgebouw, woonbebouwing, kantoren en infrastructuur. Bestaande waarden zijn vooral stedelijk en functioneel groen: solitaire bomen, bomenlanen en parken. Ook in de stad zijn hieraan ecologische waarden gekoppeld. Zoals vogels en vleermuizen die hun nesten en verblijfplaatsen in gebouwen hebben en profiteren van het ruime voedselaanbod dat de stad biedt.
- **Zone overgang:** Deze zone kenmerkt zich door de wonen en werken in het groen met natuurlijke randzones. Woningen, bedrijven en infrastructuur liggen ingebed in een groen raamwerk. Belangrijke natuurwaarden bevinden zich langs het spoor: schrale vegetaties met bijzondere soorten (waaronder de spoorkrekel en zandhagedis). Deze natuurwaarden vragen aandacht en vallen onder de algehele zorgplicht. Het groene raamwerk verbindt gebieden met elkaar en is van belang voor onder andere vleermuizen. Deze zone is nog volop in ontwikkeling (woningbouw ENKA terrein, WFC op het kazerneterrein, infrastructuur binnen de spoorzone), en juist daarom ontstaan hier veel kansen voor versterking van het groen. De noord-zuid structuur aan weerszijde wordt reeds geborgd in het ontwerp van de toekomstige Parklaan.
- **Zone Robuuste Natuur:** Aan beide zijden van het spoor liggen hier uitgebreide natuurgebieden met oud, goed ontwikkeld loofbos aan de noordzijde (de

- Sysselt) en op iets grotere afstand heide. Het spoor ligt ingesneden in de stuwwal met deels open taluds, begroeid met heide. Dit is de zone met robuuste natuur met grote rijkdom aan bijzondere planten, insecten, vogels, zoogdieren (waaronder vleermuizen) en reptielen. De bermen van spoorlijnen vormen belangrijke ecologische verbindingen voor planten en dieren binnen en buiten de stad. Vooral de noordzijde van het spoor is hierin binnen Ede belangrijk, wat geldt voor alle drie de zones.

Grove indeling drie zones

5 UITWERKING VISIE PER ZONE

Zone stad:

- Vanuit visueel ruimtelijk perspectief (uitstraling en beleving) vormt de inrichting direct rondom het nieuwe stationsplein het zwaartepunt. In de ontwerpnota is het ontwerp van de beplanting uitgewerkt. De beplanting refereert aan de Veluwe. Door toepassing van insectvriendelijke beplantingssoorten kan dit deel ook voor natuur een meerwaarde hebben en een bijdrage leveren aan de vergroting van de biodiversiteit.
- De taluds langs de Klinkenbergerweg (noord-zuid verbinding), de vele groene bermen tussen de diverse rijstroken, de aanwezigheid van bomen geven de hoofdentree van het station, naast een levendige en stedelijke ervaring ook een landschappelijke sfeer, passend bij de Veluwe.
- Op het oude stationsplein zijn waardevolle solitaire bomen en lanen aanwezig, waar mogelijk is behoud van belang voor een goede inpassing van het station en de ecologische structuur (oost-west verbinding).
Versterken groene inbedding fietsonderdoorgang (omgeving uitmondingen) in kader van noord-zuidverbinding.
Ten noordwesten van het station worden de groenstroken langs het spoor zo veel mogelijk versterkt. Deze structuur heeft door de groene inbedding een afschermende werking en heeft een belangrijke ecologische waarde als foerageergebied voor vleermuizen.
- Op enkele plekken worden hopovers in stand gehouden door beplanting aan te brengen of te behouden aan de andere zijde van het spoor, maar ook bijvoorbeeld tussen twee foerageergebieden (Frisopark). Verstoring op potentiële vliegroutes door verlichting wordt zoveel mogelijk voorkomen.

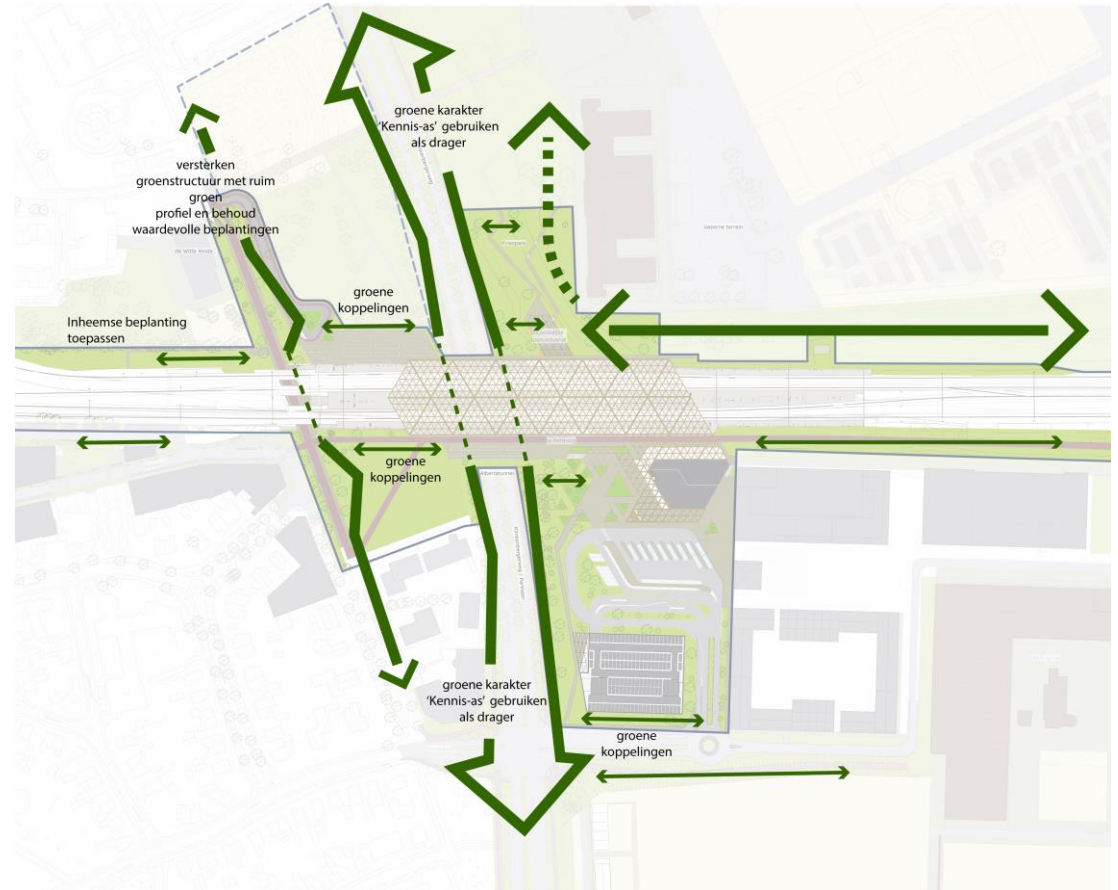
Bestaande groene structuren en gewenste verbindingen

Zone overgangsgedebied:

- De groenstrook aan de noordzijde blijft grotendeels behouden. Deze oost-west structuur is o.a. van belang als vliegrouete voor vleermuizen. In de huidige plannen wordt deze structuur op een aantal plekken doorbroken en deels verlicht. Deze effecten moeten worden gecompenseerd/gemitigeerd in het kader van wetgeving. Hierbij moet de ecologische verbinding minimaal in stand gehouden worden. Aan de noordzijde van de oostelijke perrontunnel nabij het Frisopark is het van belang om de vliegrouete voor vleermuizen intact te houden door behoud en eventueel aanplant van grotere bomen en het creëren van stepping stones (hopover).
- Tussen en langs de sporen en op een aantal plekken nabij de taluds van de fietsbrug worden kansen benut voor de ontwikkeling van schrale, bloemrijke en warmte minnende vegetaties (met bijbehorende insectensoorten), die refereren aan de bijzondere natuur horende bij dit type spoorzones. Ook vanuit de zorgplicht vraagt o.a. de spoorkrekel op deze locatie om de nodige aandacht en compensatie zowel in de aanleg als eindfase.

Zone Robuuste Natuur

- In deze zone staat behoud van de bestaande natuur centraal door het voorkomen van ruimtebeslag en effecten van verstoring tijdens de bouw en tijdens het toekomstig gebruik van de spoorzone (bijv. geen materiaalopslag in de natuurzone).
- Door te sturen op insectvriendelijke beplanting en inheemse soorten, het verbinden van groen en het versterken van soorten (door middel van mitigerende en compenserende maatregelen), kan de biodiversiteit binnen het groen worden vergroot in alle drie de zones. Op de bermen en op de aan de zuidzijde gelegen taluds kunnen schrale vegetaties zich verder ontwikkelen en ligt er een optimaal leefgebied voor onder andere reptielen en insecten.

Bestaande groene structuren en gewenste verbindingen, maatregelen en kansen

6 MOGELIJKE MAATREGELEN

In de volgende schema's is per zone uitgewerkt hoe de principes van de mitigatieladder toegepast worden in het landschapsonwerp voor de Spoorzone. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen functioneel groen, dat bijdraagt aan de ruimtelijke kwaliteit van het gebied en natuurlijk groen dat o.a. beschermd wordt in de natuurbeschermingswet en Boswet (deze vormen vanaf januari 2017 samen de nieuwe Wet Natuurbescherming). Uitdaging en vertrekpunt is om de ruimtelijke en ecologische kwaliteiten zoveel mogelijk in de komende inrichtingsplannen te integreren. Dit geldt ook voor de kansen en benoemde maatregelen uit de schema's.

Voor landschap (stedelijk groen) worden er in verband met de kapvergunning eisen gesteld aan het behouden of terugbrengen van monumentale en waardevolle bomen.

Een deel van genoemde maatregelen komt voort uit wettelijke verplichtingen vanuit de Flora- en faunawet en de algehele zorgplicht. Deze wettelijke maatregelen worden uitgewerkt in een werkprotocol en de benodigde projectplannen. De overige maatregelen worden onderzocht en uitgewerkt in het ontwerptraject van de openbare ruimte en krijgen een plek in de inrichtingsplannen voor de openbare ruimte.

Groen voor ruimtelijke kwaliteit

	Zone stad	Overgangszone	Zone natuur
Voorkomen aantasting	Behoud afscherming spoor door: • Groene setting • Sparen monumentale en monumentale bomen	• Behoud groenstrook noordzijde spoor (visuele afscherming)	• Behoud bestaand bos
Mitigatie	• Effecten op bomen (licht, wind, grondwater) voorkomen	• Effecten op groenzone voorkomen	
Compensatie	• Terugbrengen beplanting • Waardevolle te kappen boomsoorten zoals eiken, berken, beuk en den compenseren en in mindere mate linde en kastanje. • Zorgvuldig aanplanten nieuwe bomen en waar mogelijk aanplant van grotere bomen of het verplaatsen van bestaande bomen.	• Zwakke plekken groenstrook noordzijde versterken.	• Herstellen bos bij voormalige spoorwegovergang Syssele

Kansen	Benutten van groen voor: • Ruimtelijke kwaliteit • Stedelijke ecologie • Klimaatfunctie • Visueel-ruimtelijke identiteit van de stad Ede	• Inpassing woonwijk • Aantrekkelijke natuurzone langs spoor • Visueel-ruimtelijke identiteit: parklandschap, natuur: spoorzone als schakel tussen stad en natuur	• Visueel-ruimtelijke identiteit: natuur
--------	---	---	--

Groen voor ecologische kwaliteit

	Zone stad	Overgangszone	Zone natuur
Voorkomen aantasting	• Beperkt • Bos en randstructuur belangrijk voor vogels, insecten, kleine zoogdieren en reptielen	• Vliegroutes vleermuizen: behoud bosstrook • Waarde insecten langs spoor • Schrale vegetaties	• In stand houden van robuuste natuur
Mitigatie	• Beperken aantasting tijdens de uitvoering (bijv. voorkomen opslag materialen op waardevolle vegetatie)	• Voorkomen aantasting door fasering en creëren van tijdelijke leefgebieden • Voorkomen aantasting vliegroutes door maatregelen aan verlichting (tijdens bouw en permanent)	• Beperken van verstoring door geluid en licht tijdens uitvoering werkzaamheden • Garanderen voldoende habitat voor spoorkegel en insecten, zowel tijdens uitvoering als in eindsituatie, zuidzijde spoor.
Compensatie	• Herstellen van ecologische verbindingen in de stad (vooral vleermuizen) • Creëren van stepping stones, o.a. in Friso Park (tbv stimuleren)	• Extra bomen voor <i>behoud</i> en versterken vliegroute (ten noordoosten van de oostelijke perrontunnel) • Creëren van stepping stones, o.a. in Friso Park (tbv stimuleren)	• Terugbrengen natuurlijk bos (omgeving gelijkvloerse spoorwegovergang en toegangsweg Sysselet)

	verbindingen tussen foerageergebieden vleermuizen)	verbindingen tussen foerageergebieden vleermuizen)	
Kansen	• Vleermuiskasten, insectenhotels, bloemrijk grasland, hop over • Inzet tijdelijke natuur op plekken waar in de toekomst nog ontwikkeld gaat worden • Aanleg / behoud van 'stepping stones' en hopovers om biodiversiteit en verbindingen tussen gebieden te behouden en te versterken.	• Ontwikkeling van taluds spoor en fietsbrug als refugium voor spoor gebonden natuur • Maatregelen voor bijzondere soorten in spoorzone en op taluds • Maatregelen bebouwing (bijvoorbeeld geluidswallen) optimaal inrichten voor natuur.	• Verbeteren bestaande verbindingen, waaronder habitat en verbindingen voor spoorkrekel en insecten zuidzijde spoor

